

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 7. De effectibus ciuilis contractus validi, ac primo de obligatione,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

dominium, donec compleatur traditio rei; sicque transeat in contractum: prout idem Molina tradit in sequenti disput. 273.

CAPVT VII.

De effectibus civilis contractus validi, ac primo de obligatione.

SVMMA ACRIVM.

- 100 Generalis definitio obligationis; ac prima illius diuisio in eam que est ex honestate, & eam que ex necessitate: & huius in eam que ex iustitia, & eam que ex charitate; v. l. alia virtute.
- 101 Diuisio obligationis ex iustitia in naturalem, civilem, & mixtam.
- 102 Exploratio debeat in contractu cesset obligatio naturalis, & in iure iuris civilis.
- 103 Principi sua lege facere potest illicitam in conscientia transgressionem dominij.
- 104 Lex humana que affert personas ad contrahendum inhabiles, obligat in conscientia.
- 105 Qua vero prescribit tantum solemniter seruandum in contractu, non ita obligat, vt quod acceptum fuerit per eum, restitui debeat ante iudicis sententiam.
- 106 Quid debeat post iudicis condemnationem.
- 107 Nisi procedatur mala fide, quod quando contingat.
- 108 Quid sit actio.
- 109 Diuisio illius in realem & personalem.
- 110 Alia in eam que est bona fidei, & eam que est in iuris.
- 111 Cui a iure detur actio realis, & cui personalem.
- 112 Discrimen inter vtramque eam actionem, in ordine ad praxim.
- 113 Quid sit euictio, & quando contingat.
- 114 Quare regula de euictionibus prout debetur ex contractu lucratiuo, seu donatione.
- 115 De euictione, prout debetur ex contractu venitorio.
- 116 De euictione, qua debetur ex aliis contractibus non lucratiuo.

100.

EFFECTVS EX CONTRACTU civili proueniens tanquam ex causa, sunt maxime, obligatio, actio & euictio. Obligatio autem sumpta vniuersale, est vinculum quo adstringimur ad aliquid dandum vel faciendum, vel non dandum aut non faciendum. Diuiditurque in eam que fundatur in honestate, & eam que in necessitate; quarum prior non est ad culpam, quia inducit tantummodo mortale debitum cuiusdam honeste obseruationis: laudabilis quidem, non tamen necessaria ex vi aliius precepti, sed ex vi honestatis, qua quisque gratus esse debet suo benefactori, & omnibus, prout expedierit, benefacere. Posterior vero obligatio est ad culpam; quia oritur ex aliqua lege seu precepto, siue iustitia, siue charitatis, siue alterius virtutis, vt religionis, fidelitatis, &c. Ceterum ea que est effectus contractus (& hic occurrit a nobis consideranda) de illis est, que ex lege iustitiæ oriuntur, & requirunt animum seu intentionem se obligandi, iuxta legem Obligationum, ff. De obligationibus & actionibus.

Quod autem contractus non sit adæquata illius causa patet ex eo, quod iuxta legem primam, eodem titulo, ipsa adhuc nasci possit ex quasi contractu: vt contingit in casibus qui traduntur Instituti, tit. De obligationibus que quasi ex contractu nascuntur. Quosam primus est, cum quis negotia alterius gessit sine ipsius mandato; de quo titulus, ff. De negotiis gestis. Secundus est, cum quis ex tutela pupillorum, aut curatela minorum obligatur. Tertius, cum aliqui habent rem communem, non ex societate, sed ex eo, quod pariter sit illis legata, seu donata. Quartus, cum hæc imposta est solutio aliquorum legatorum. Quintus, cum per errorem, solum est indebitum.

Nasci adhuc potest eadem obligatio, tum ex officio quod geritur. Eo ipso enim quod quis suscipit aliquod officium administrandum, quasi contrahit cum eo qui ipsum in tali officio constituit. Tum etiam ex delicto seu maleficio contra iustitiam admissio; vt ex adulterio, homicidio, aliaue iniuria contra iustitiam alteri illata. Tum demum ex quasi de-

licto; quando quis contra iustitiam læditur: non quidem ex malicia & dolo, ex imprudentia tamen vel imperitia. Sed iudex per imperitiam male iudicando, obligationem incurrit refarciendi detrimentum inde secutum. Similiter obligatur is ex cuius domo aliquid effusum fuerit, vel eiecctum quod transeuntibus intulerit damnum; aut si ipsius animalia, aut serui nocuerint alicui contra iustitiam.

PORRO eadem obligatio ex iustitia triplex distinguitur, vt quædam sit naturalis tantum, quædam civilis tantum, & quædam mixta. Naturalis tantum est, quæ ex iure naturali aut gentium nascitur sine civili: seu quæ obligat in foro conscientiæ, non obstante quod ius civile non concedat ea ea gere. Fit enim aliquando, vt legislator ob aliquam circumstantiam non approbet conventionem, ex qua obligationis ipsa naturalis nascitur: vt si credam pupillo pecuniam, vel aliquid ei vendam sine tutoris auctoritate: aut si frater fratri pecuniam credat: quorum vterque adhuc sit sub patris potestate; aut si pater contrahat cum filio: aut si filius aliquid furripiat patri, vel vxor marito. Ex quibus siue contractibus, siue delictis ius civile non dat actionem in foro externo; quia pupillus & tutor, reliquæ item personæ memoratæ, habentur pro vna, in ordine ad patrimonium, quod habent indiuisum.

Obligatio vero tantum civilis, est quæ vim habet ex iure humano, nihilque de ea ius naturæ statuit. Exemplum est, si Titio dem syngrapham, per quam, spe remunerationis futura, proficitar me debeat ei centum; obligor enim auctoritate iuris civilis per legem in contractibus. Cod. De non numerata pecunia: adeo ut Iudices quamtuncque nihil acceperim, videntes meam syngrapham, sint condemnaturi me in debitorem centum. Titio cui de iure naturali, atque adeo in conscientia, nihil debeo: quandoquidem a parte rei presumptio non respondet veritati. Additur aliud exemplum ex lege vlt. Cod. De iure deliberandi; per quam hæres, si adierit hæreditatem non confecto inventario, obligetur in solidum creditoribus & legataris defuncti, etiam vltra vires hæreditatis: quod non habere locum in conscientia communi sententia est. Quæ tamen habet difficultatem, vt videre est apud Ludouicum Molinam de iust. & iure tract. 2. disput. 217. §. Quod attinet ad 1. Et certe cum ea non debeat fouere peccatum: quando per fraudem aut negligentiam notabiliter omisum fuerit inuentarium, videatur ab eadem discedendum esse.

Obligatio denique mixta ex naturali & civili, est quæ oritur ex iure civili fundato in vera aliqua ratione & æquitate naturali: vt obligatio confurgens ex emptione, vel mutuo, vel aliis similibus actibus rationi consentaneis, & à iure positiuo approbatis. In qua obligatione aduerte contingere posse, vt civilis obligatio tollatur manente naturali; & contra manente civili; tollatur naturalis. Nam si debitor per sententiam Iudicis absoluitur, quia creditor non probauit mutuum, tollitur obligatio civilis manente naturali. Si vero creditor pacificatur cum debitore se nunquam repetiturum ab eo debitum; nec tale pactum potest in iudicio probari, debitor liberatus est quidem ab obligatione naturali, non tamen à civili.

Ceterum civilis obligatio interdum assistit naturali: vt fit cum ei admixta, parit actionem in foro externo; interdum vero ei resistit, vt contingit cum contractus iure naturali validus, irritatur iure civili: ex qua irritatione cessante in contractu, naturalis ipsa obligatio, explicandum est consequenter.

Explicatio dubitationis. An in contractu cesset obligatio iure naturalis, quando irritatur iure civili.

SECTIO I.

EOSPECTAT hæc explicatio, vt intelligatur verum in foro externo, ita in interno, & quoad Deum, nulla sit translatio dominij facta per contractum, validum quidem, si spectes ius naturæ; non tamen si spectes ius humanum ob defectum conditionum quas ipsum requirit ad contractus validitatem. In exemplum datur translatio ea dominij quæ fit per testamentum, cui interfuerunt tantum duo vel tres testes,

qui sufficiunt iure natura, iuxta illud Matth. 18. In ore duorum vel trium stat omne verbum: non autem iure civili, quod septem testes ita requirit, ut si unus defuerit, testamentum ipso iure deficiat: Cod. De testamentis, lege. Si unus. Item ea quæ per donationem, aut venditionem fit à pupillo sine consensu tutoris. Nam tales contractus iure naturali validi (vtpote facti libero vtriusque partis consensu licito & possibili, prout supponimus) nulla pariunt obligationem iure civili, ex lege Iulianus, §. Si quis à pupillo, ff. De actionibus empti & venditi. Duæ autem sunt ea de re sententia opposita, quas fise persequitur, & expedit Ludovicus Molina de iust. in tract. 2. disput. 81. post Sotum, lib. 4. de iust. & iure, quest. 5. art. 3. & Covarruviam ad regulam Peccatum, par. 2. §. 3. num. 9. & 10. & ad Cap. Cum esses, de testamentis alios referentem. Quid autem possit in praxi teneri, complectat aliquot propositionibus.

PRIMA EST. Rempublicam seu Principem ad tollendas fraudes, & impedienda damna, quæ suboriri facile possent, habere potestatem condendi leges, quæ vniuersi reddant irrita, & ad dominium in foro conscientia transferendum inefficacia testamenta, aut contractus quibus defuerit conditiones quas adesse iudicauerit expedire. Hæc probatur, quia ut subditi, sic & eorum bona, publica potestati subiacent in ordine ad commune bonum, & ad tollenda incommoda quæ possunt in Republica oriri. Quare licet quisq; solo iure naturali spectato, distribuere possit bona sua prout libuerit: tamen Principes, si bono communi ita expedire iudicet, potest certos modos & formas præscribere, quibus fiat talis distributio: simulque statuere irritum, nulliusque momenti fore, quidquid alio modo factum fuerit, nihil obstant manifeste distribuentis voluntate. Hæc ratio alienatio facta à pupillo sine tutoris autoritate, nulla est in foro conscientia; etiam si contingat pupillum ipsum iudicio maiore pollere, quam aliquos adultos, à quibus si fierent alienationes, censerentur validæ.

Non solum autem in foro externo, sed etiam in conscientia, istiusmodi leges habere locum, quantumvis ferantur tantum autoritate civili, patet per tradita in præcedenti lib. 13. tract. 4. cap. 3. quæst. 2. Præcipue autem per illud ad Roman. 13. Non est potestas nisi à Deo, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Nec possunt eadem leges dici procedere ex præsumptione cui veritas sit in contrarium; ideoq; non habere locum in conscientia. Namque, vt supponimus, eæ feruntur ex certa scientia principis, & iustis de causis. Atque si lex humana irritans vel restringens naturæ legem, locum haberet tantum in foro exteriori, non item in conscientia; sequeretur matrimonium contractum in gradibus, lege tantum Ecclesiastica prohibitis, vt in 2. vel 3. vel 4. esse inualidum in foro tantum exteriori, non item in conscientia, quod hæreticum est, ex Concil. Trident. sess. 24. Can. 3. & 4. de sacramento matrimonij.

SECUNDA propositio est. Legem humanam, quæ efficit personas omnino inhabiles ad aliquum contractum, obligare in conscientia, impedireq; obligationem naturalem alioqui securam; ita vt nihil efficiatur contrahendo. Sic irritum nullumve est matrimonium clandestinum, seu non factum coram Parocho, & duobus aut tribus testibus (quod antea valebat, licet prohiberetur ab Ecclesia) quia Concilium Tridentinum in eadem 24. sess. in decreto de reform. matrimonij cap. 1. eos qui sic contrahere attentauerint, reddit sic ad contrahendum omnino inhabiles; decernendo contractum eiusmodi irritum, nullumque esse: imo illum irritum facit, annullatque: dato quod tale ipsius decretum fuerit promulgatum in parochia sic contrahentium.

Ad confirmationem autem allatæ propositionis, facit illud quod ante proposita D. Pauli verba satis indicant: Principibus potestatem inesse, qua possint si velint, subditos etiam in conscientia adstringere. Quia igitur Princeps per tales leges aperte ostendit se velle vii ea potestate, quam respectu inferiorum habet, reddendi iusta de causa contractus ipsorum irritos; id ita fieri censendum est: quandoquidem vbi cum potestate voluntas efficiendi cõcur-

rit, effectus sequitur. Neq; enim potest negari securus, nisi quia agens, illum aut non potuit, aut non voluit efficere.

TERCIA propositio est. Probabile esse legem humanam quæ non facit personas omnino inhabiles ad contrahendum; sed tantum præscribit solemnitate, seu conditiones necessario seruandas in contractu, non habere eam vim in conscientia; vt is qui contrahendo acquisierit aliquid, teneatur acquisitum restituere alteri, antequam reperatur in foro exteriori coram Iudice, & interueniat cõdemnationis sententia, per quam rescindatur contractus, aliæ dispositio cui deest à iure præscripta solemnitas. In exemplum induci possunt testamentum sine solemnitate iure civili requisita celebratum: & electiones ad beneficia Ecclesiastica, atque allegationes honorum Ecclesiæ, factæ sine solemnitate requisita iure Ecclesiastico.

Cum autem duo contineat hæc propositio: vnum, propositas leges non irritare contractum sine solemnitate celebratum quam eæ requirunt: alterum, reddere eundem irritabilem per sententiam Iudicis: quod prius (quidquid locis citatis contradicat Covarruvias) ipsum satis ex eo cõstat, quod probabile sit Principum mentem eam esse in ferendis eiusmodi legibus, vt nolint naturalem obligationem omnino impedire, annullando contractus, aut dispositiones ex quibus ea configit. Id enim licet conijgere ex eo, quod Principes cum alias volunt omnino impedire naturalem obligationem, id ipsum ita exprimant per verba irritatoria facti, vt nullum locum dubitationi relinquunt. Licet quoque idem colligere ex nonnullis legibus, iuxta quas possumus eandem mentem probabiliter interpretari, quod in hæc non sit impediendi omnino obligationem naturalem. Eas refert & expendit Molina in citata disput. 81. §. Hanc autem, & aliquot sequentibus. Nobis sufficit attigisse vnam in exemplum; quæ est lex Etsi inutiliter, Cod. De fideicommissis: in qua Antoninus Imperator ait: Si testator inutiliter, hoc est, sine debita solemnitate, reliquit fideicommissum: & hæres sciens illam fuisse defuncti voluntatem, illud soluit: neque ipsum, neque hæres ipsius posse illud repetere. Additque rationem, dicens: Cum non ex sola scriptura, minus solemniter, sed ex conscientia relicti fideicommissi defuncti voluntati satisfactum esse videatur. Quæ verba aperte indicant ex vltima voluntate testatoris minus solemniter, oriri obligationem naturalem. Quam esse communiorem Doctorum sententiam ex Iulio Claro, & Couar. habet Molina ibidem §. Quarto idem mihi suadet: atque pro ea aliquot nobiles authores Leon. Lessius lib. 2. de iust. & iure cap. 19. dubit. tertia, num. 14. refert, quam & approbat cum eodem Molina. Simul in num. 21. & aliquot sequentibus ex ea inferens.

Primo, hæredem ab intestato scilicet defuncti voluntatem, qua alterum constituerit hæredem, aut ei aliquid legarit testamento minus solemniter, teneri in conscientia tali restituere hæreditatem legatumve soluere. Secundo, si ea de re fuerit dubius, teneri propter dubium cum illo altero componere: nam cum nec ipse, nec alter ille adhuc ceperit possidere bona fide, par est in dubio vtriusque conditio. Tertio, si hæres ipse ab intestato hæreditatem aut legata retineat: illos quibus per testamentum minus solemniter fuerit, aliquid relictum, posse feraris debitis conditionibus, vii compensatione. Quod Syluester in verbo hæreditas 3. quest. 7. in fine, ait posse furari sibi relicta. Quarto, si idem hæres fateatur mentem testatoris fuisse, vt hæreditatem alteri traderet nomine fideicommissi, vel vt legatum aliquod soluere: aut si oblatore ei iuramento compellatur dicere an tale quid sciat, recuset iurare, cogendus est in foro etiam externo hæreditatem tradere (detracta tamen quarta parte) factumve legatum soluere iuxta §. vltimum, De fideicommissariis hæreditatibus, Institutionibus, & legem; Questionem De fideicommissis Codice.

QUO AD posterius autem, in allatæ propositione contentum, vt stabilitum censeatur, tenendum est cum Soto lib. 4. de iust. & iure, quest. 5. art. 3. (quod loco cit. Lessius nu. 31. probabile esse fatetur) mentem Principum in ferendis legibus, de quibus agimus, non esse, relinquere omnino integram iuris naturalis obligationem, ex contractu se-

105,

106.

quentem. Pro quo facti maxime, quod tales leges alioqui essent cooperationes ad peccatum, usurpationis rei alienae: quandoquidem earum autoritate perferentiam Iudicis extraherentur res ab illis a quibus habentur ex testamento, vel ex contractu non solemnibus: quod quidem est aperte contra iustitiam: dato quod inde in nullo imminutum habeant de iure naturali, earum dominium. Id autem est incommodum maximum, ratione cuius eadem leges essent omnino repudiandae: cum, ut habetur in cap. vi. de prescriptionibus, generaliter sit omni constitutioni derogandum, quae absque mortali peccato non potest obseruari. Quare dicendum merito videtur, Principem in illis ferendis, mentem eam habuisse, ut a minus solemnibus testamento vel contractu naturalem obligationem excluderet quidem, sed solum pronuntiata secundum eas a Iudice sententia; per quam talis obligatio declararetur nulla manere. Cui doctrinae ut assentiar in ordine ad praxim, facit exterioris fori usus: quem peccati damnare, nisi certa ratio coniuncta, durum est. Fert enim, ut testamenta eo ipso, quod aliqua eis deest solemnitas, sine scrupulo ab Aduocatis & Procuratoribus ostendantur, & a Iudicibus pronuntientur nulla: haeredesque ab intestato occupent absque scrupulo, & possideant defuncti bona, nec legata soluant in eis relicta, nisi fuerint pia, quae in foro etiam externo suam vim & efficaciam ex testamento minus solemnibus obtinent, iuxta Cap. Iudicante, & Cap. Relatum 1. De testamentis.

107.

Non negarim tamen contrariae doctrinae locum esse, quando proceditur mala fide: ut fieri censetur, cum quis proba nouit, certusque est testatoris voluntatem plenam, fuisse constituendi alterum haeredem, aut certum quid legandi ei. Nam tali fraudulento patrocinandi, mentem legislatoris esse minime existimandum est. Quod & licet conuincere ex eo quod tali fatenti se scire veritatem, aut recusanti iurare (si ab eo petatur sub iuramento) an eam sciat; auferenda sit haereditas, & tradenda alteri, ex § vltimo, & lege Quaestione ante memoratis: vnde illud sequitur, quod de iust. & iure tract. 2. disput. 81. §. Quod si haec, in fine. Molina habet: Aduocatos (nisi sequantur opinionem Couarruiae, existimantis testamentum, etiam in conscientia, inualidum esse ex defectu solemnitatis) teneri in istiusmodi negotio interrogare clientulos, qui patrocinium ipsorum petunt, an sciant illam fuisse voluntatem testatoris, ut haereditas alteri deferretur: sique illi annuant: aut si ipsimet Aduocati illis negantibus, id sibi persuadeant; non posse illis praestare patrocinium: utpote ad rem iniustam expetitam, tenerique illos admonere quod non possint tuta conscientia exigere talia bona; si indubitanter existiment, eam fuisse testatoris voluntatem; sin de eo dubitent, debere facere compositionem, prout ante dictum est. In soluendis rationibus Couarruiae non immorabimur: quia nihil fere aliud probant, ut videre est apud Molinam in fine eiusdem disput. quam quod habet prima nostra propositio.

De actione.

SECTIO II.

108.

UT ex contractu obligatio, sic ex obligatione actio nascitur: de qua pro foro interno, satis est docere quid, & quocumque sit. Ergo, ut habetur lege nihil aliud, ff. De obligationibus & actionibus; Actio est ius, quod sibi debeat, iudicio persequendi. Aduertit vero actionem sumi dupliciter: vno modo late pro omni iure, quod iudex ex officio suo tribuit, cum auxilium ipsius imploratur, seu petitur, ut ex officio suo aliquid faciat. Qua ratione actio dicitur, quod Iudicis autoritate in communi necessitate, diuites compellantur subuenire indigentibus: & in communi penuria, habentes frumentum cogantur illi iusto pretio vendere reliquis ciuibus indigentibus. Altero autem modo actionem sumi striete, ut praeter officium Iudicis, requirit debitorem, & creditorem; vel quasi debitorem, & quasi creditorem: itemque ut creditor, vel quasi creditor, qui actor dicitur, suum ius in iudicio petat ac persequatur.

109.

Qua tantum acceptione, definitio ante allata conuenit

actioni: quae eadem distinguitur in realem, quae vendicatio; & in personalem, quae contractio dicitur, ex lege Actionum genera, ff. De obligat. & actionibus. Realis autem est, per quam rem nostram, ab alio possessam petimus, & nascitur semper ex dominio rei, vel quasi dominio, seu (quod idem est, iuxta legem In rem, ff. De rerum vendicatione) ex iure quod habemus in re. Vnde semper est aduersus eum qui rem nostram possidet; etiam si nihil nobis cum contraxerit, nihilque contra nos deliquerit, ex quo personam suam habeat nobis obligatam. Personalis vero actio est, quae cum eo agimus, qui nobis ad aliquid faciendum vel dandum obligatus est ex aliquo contractu, vel quasi contractu; aut ex aliquo delicto, vel quasi delicto: vnde semper est aduersus eum cuius persona est nobis obligata tanquam debitor.

DIUIDITUR praeterea actio, quod quaedam sit bonae fidei, & quaedam stricti iuris: illius sexdecim species referuntur Institutionibus, tit. De actionibus, §. Actionum: nempe, ex empto, vendito, locato, conducto, negotiorum gestorum, mandati, depositi pro socio, tutelae, commodati, pignoratitia, familiae erciscundae, seu haereditatis diuidendae, communis diuidendi, praescriptorum verborum; quae de aestimato proponitur; ut quod tibi trades rem meam, existimari, ut eam venderes decem, aut tantundem pro ea solueres, item quae ex permutatione competit, atque haereditatis petitio.

Has referens glossa ad Cap. Cum venerabilis, De exceptionibus, verbo, Bonae fidei, addit ceteras (ut ex mutuo, ex arbitrio, & alias) esse stricti iuris. Dicitur autem actio bonae fidei, non ex eo quod debeat in illa seruari bona fides: nam id illi commune est cum actione stricti iuris: sed quod in eam veniant, quae debentur ex aequitate, & bonitate: etiam si neque dicta, neque cogitata sint a contrahentibus. Actio vero stricti iuris dicitur, quod in eam veniant tantum quae naturae iuris, vel contrahentium conuentio stricte exigit ac quae, si per eosdem contrahentes expressa non sint, poterint, saltem verosimiliter, ab illis cogitari. Videri potest Couar. ad Regulam possessor. De regulis iuris in 6. par. 2. §. 6.

PRORO, iura (quod nota Molina in cit. tract. 2. disput. 2. in fine) actionem realem tribuunt ei, qui ius habet in re: ita ut duo ista recipiuntur. Ius habet in re, & conceditur illi actio realis. Ei vero qui solum habet ius ad rem, conceduntur solam actionem personalem. Ad discernendum autem, quando ius habeatur in re, & quando tantum ad rem, hoc documentum seruire potest. Vbi cumque reperitur ius seclusa personae obligatione, ipsum censetur esse in re. Vbi vero ius non reperitur nisi in obligatione personae, esse personalem. Exemplum est, si Titius bona fide possideat rem alienam, verus dominus habet in ea ius, ratione cuius possit agere contra Titium actione reali: non vero personali, ratione alicuius obligationis, quae adstrictus sit ei Titius: qui nec ex contractu, nec ex delicto ei obligatur. Sin autem idem Titius mutuo acceperit centum, creditor non habet ius in rebus ipsius, ut possit agere actione reali; sed tantum in ipsius persona, quae ex ipso mutuo illi est obligata.

In ordine autem ad praxim, inter vtramque eam actionem discrimen satis latum cernitur: nempe quod cum realis sequatur rem in qua ius reale competit; ea datur contra quemque possessorem rei, quocumque titulo eam apud se habeat, etiam si per mille manus transierit, iuxta legem Actionum genera, ff. De obligat. & actionibus. Ratioque est, quia cum talis actio fundata sit in iure, quod quis habet in re, ad quemcumque ea transeat, cum onere suo transit. Actio vero personalis non egreditur personam obligatam: quia cum sit in talem personam, eam semper sequitur quidem: sed eadem extincta, & ipsa extinguitur, nisi detur aliqua alia persona quae ipsam representet: sicut haeres debitoris, censetur ipsum representare.

De euictione.

SECTIO III.

DE HAC habetur titulus, digestis De euictionibus & duplax stipulatione: & agit Couar. in lib. 3. variarum resol.

reol. cap. 17. Est autem euictio, rei emptæ vel donatæ, vel ex alia causa acceptæ, interposito iudicis decreto, ablatio. Hæc accidit cum quis rem propriam in iudicio repetit ab eo, cui dedit, aut vendidit alter ad quem ea non pertinet. Atque de euictione, vt debetur ex contractu lucratiuo, seu ex donatione, duæ regulæ sunt notandæ, quas tangit Ludouicus Molina de iust. & iure tomo 3. tract. 2. disput. 252. §. Secundo sumitur contractus.

PRIOR EST, quæ habetur ex lege Aristot. §. vlt. ff. De donationibus. Quando incipit donatio à traditione rei quæ donatur; eum qui donauit non teneri de euictione, nisi donatarius expensas fecisset in re sibi donata: ac ipse qui donauit tunc cum donaret, rem esse alienam sciret. Quo casu tenebitur ad refundendas easdem expensas, & alia damna subsecuta; non autem ad rei valorem; quia in illis, non item in hoc, donator censetur donatarium laesisse contra iustitiam.

POSTERIOR regula est. Cum donatio à promissione incipit, si ea sit in genere: dandi v. g. aliquot modios tritici, vel aliquot boues, aut aliquot nummos aureos: si promissor adimplendo promissionem det alienum, tenebitur de euictione: quia cum promittendo non magis respexit ad hos, quam ad alios tritici modios, vel boues, vel nummos aureos; non liberatur à promisso tradendo alienum, etiam per ignorantiã: cum dominium illius transfere non poterit. Si autem promissio sit certæ rei in singulari, vt huius domus, vel huius equi, promissor de euictione non tenebitur, ea tradita; quantumcumque fuerit aliena. Ratio est, quia promissio oium habens ex liberalitate, promittentem non obligat in conscientia amplius, quam intenderit se obligare. Is autem qui rem determinatam in singulari promittit, non intendit (nisi alius fuerit animus ipsius quam nude promittendi) adstringere se ad aliud donandum quam eandem rem determinatam. Ergo illam tradens, ad nihil amplius tenebitur ex vi promissionis: etiam si ipsa tanquam aliena euincatur: nisi, vt dictum est, ad expensas, & alia damna donatarij; si dando præsumeret talem rem esse alienam.

DE EUICTIONE autem, vt debetur ex contractu oneroso, vt ex venditione, permutatione, &c. bene differit idem Molina in sequenti disput. 380. Atque de ea quæ debetur ex venditione, illud pro praxi nobis propolita notandum est; venditorem regulariter teneri emptori de euictione, hoc est, si res emptæ auferatur ab emptore, eo quod non esset venditoris, hunc debere illi æstimationem rei, & interesse; seu teneri solvere quantum res æstimatur eo tempore quo euincitur, & quantum emptori ipsi interest eandem rem non esse euictam, ac etiam damna inde subsecuta. Hoc habetur ex lege Libera, Cod. De euictionibus, & ex lege Euicta, ff. eodem tit. & ex Cap. finali. De empt. & venditione.

Ratio autem additæ particulæ (*regulariter*) est, quod dantur aliquot casus, in quibus ille qui rem vendidit, aut alio titulo alienauit, non tenetur de euictione. Eos ipse Molina persequitur in eadem disputatione, apud quem videri possunt. Nam ad institutum nostrum sufficit attrigisse paucis spectantes ad illud: quorum primus est, quando in contractu expressum fuit, vt venditor de euictione non teneretur. Qui casus debet intelligi cum conditione: si bona fide agatur; vt censetur agi, si venditor emptori aperiat rei statum quem nouit. Si ergo sciat alienam esse, idque sufficienter aperiat; de euictione non tenebitur, hoc nomine, quod liber sit ab obligatione soluendi interesse, & damna emptori subsecuta: non autem quod liberetur ab obligatione reddendi pretium acceptum, nisi contrahendo fuerit expressum in particulari, quod ne quidem ad pretium teneatur.

Si autem dubitet an sit aliena; & id item aperiat, liber erit etiam à pretij restitutione, si res ab emptore euincatur seu abstrahatur: quia perinde cum eo contraxit, ac contrahit ille qui vendit iactum rectis, si de pisces capiantur, siue non. Ita habetur ex lege Emptorem, §. vlt. ff. De actionibus empti. Quod si mala fide agatur, venditor, nimirum sciens rem esse alienam, aut de eo dubitante, nec apertente illius statum: tunc ob dolum intuenientem obligati erit non tantum ad restituendum pretium, sed etiam ad interesse damnaque secuta refarcienda, iuxta communem doctrinam de obligatione ad restitutionem ex iniusta acceptione.

Secundus casus est. Cum res vendita, extracta est de potestate emptoris per sententiam aperte iniustam: siue ea lata sit per Iudicis imperitiam, siue per nequitiam, aut in odium possessoris, aut quia voluit actori iniuste fauere, ex Cap. vltimo, De emptione, & vend. & ex lege Si per imperitiam, ff. De euictionibus. Ratioque est quod tunc perinde sit, ac si per furtum aut vim res esset iniuste ablata, aut casu fortuito perisset: in quibus euentibus constat rem ei perire, apud quem est illius dominium, sicut rei vendita dominium est apud emptorem.

Tertius casus. Quando emptor præscribere potuit rem emptam: nec præscripsit: adeo vt culpa meritaque sua sit ab ipso ablata, ex lege Si dictum, §. Si cum posset, ff. De euictionibus.

DE EUICTIONE quæ debetur ex aliis contractibus onerosis, hæc habet idem author sub initium memoratæ disputationis. De euictione rei teneri eum qui illam permutauit; ex lege Si permutationes, Cod. De euictionibus, & ex lege I. Cod. De rerum permutatione. Item qui quouis alio contractu oneroso rem in alterum transfudit: vt cum eam dedit in debiti solutione, ex lege Libera, Cod. De sententiis & interlocut. Præterea, quando hæredes diuidunt inter se hæreditatem, aut socij rem ipsis communem: si enim aliquid eorum quod vnus accepit euincatur, alij hæredes aut socij tenentur ei de euictione; ex lege Si familia, Cod. Familia eriscundæ, & ex lege Si fratres, Cod. Communia vtriusque iudicij, &c. Addit idem (quod facere potest ad nostrum institutum) in contractu transactionis, seu quando aliquid alicui datur, vt à lite discedat, cedatve iuri quod habet in re litigiosa, si eadẽ res postea euincatur tanquam aliena, non esse obligationem restituendi acceptum ea de causa: quia non fuit datum pro re quæ euincitur, sed pro cessione iuris quod præterdit se in ea habere: etiam si in rei veritate nullum forte habeat. Imo vero, si illud ipsum quod ei datum est, euincatur per aliquem alium, is qui dedit tenetur illi de euictione: ex lege, Si pro fundo, Cod. De transactionibus. Quamquam si litigantes ita litem componerent, vt vnus vnã, & alter alteram rei litigiosæ partem acciperet: si vnus pars euinceretur, alter non teneretur de euictione: quia partem suam non accepit in alterius partis compensationem, vt fit in diuisione hæreditatis; sed vt cederet obscuro iuri suo, quod habuit in illud totum quod conflatum erat ex talibus partibus. Quæ de re actus idem author in eodem tract. 2. disput. 556. sub finem. Quando autem aliquid marito datum in dotem euincitur, quousque ille agere possit, cum spectet potissimum ad forum externum, relinquendus videndum apud eundem in præced. disput. 427.

115.

CAPVT VIII

De accubentibus contractus.

SVMMARIVM.

- 116 Quæ sit ea culpa qua censetur accidens contractus ipsum infirmans.
- 117 Quid sit dolus generaliter: & diuisio illius in bonum & malum.
- 118 Dolus malus (qui solus constituitur accidens contractus) quid sit.
- 119 Varia diuisio eiusdem.
- 120 Dolus tollens consensum in contractum, reddi ipsum inualidum.
- 121 Dolus dans causam contractui non obstat, quin is sit validus, si vero animo contrahendi celebretur.
- 122 Corollarium inde consequens: deceptum posse quo ad forum conscientia compellere deceptorem ad implendum contractum.
- 123 Validus est contractus cui causam dedit alicuius tertij dolus, neuterque contrahentium ei commudicauit: nisi is tollat liberum consensum eorumdem contrahentium.